

RÜYA GÖREREK BAŞARIYA ULAŞIN !

ROY DREISTADT

Bu asrın başlarında öğrenci Niels Bohr şöyle bir rüya gördü: kendisi güneşin kızgın gazlarla dolu merkezinde duruyor ve gezegenler ince ipliklerle bağlı oldukları güneşin etrafında dönüyorlardı.

Her gezegen Bohr'un yakınından geçerken bir de düdüğü çalıyordu. Sonra yanan gazlar soğuyup katılaştı, güneş ve gezegenler uzaklaşıp gitti ve Bohr uyandı. Bu rüya onun güneş sistemi ile atom yapısı ara-

sında bir benzerlik düşünmesine sebep oldu. Bu bize atom'un ilk modern tablo'sunu verdi: ortada bir çekirdek (nucleus) ile bunun etrafında dönen elektron'lar. Böylece modern atom teorisi bir rüya ile başlamış oluyordu.

Yaratıcı rüya görenler rüyada gördükleri şeyleri ya doğrudan doğruya kullanmakta veya onlara sembolik bir anlam vermektedir.

Richard Wagner «Tristan ve İsolde» opera'sı hakkında bir arkadaşına şöyle yazıyordu: «Bir rüyanın sesini işiteceksiniz, bir rüya ki ses haline getirdim.. Bu müziği rüyada buldum, benim zavallı kafam böyle bir şeyi asla kendisi isteyerek yaratamazdı».

Wagner ünlü «Rhinegold» operasının o insanın zihnine takılıp kalan prelüd'ünü de uykuya dalmak üzere iken gördüğü rüyamsı hayallerden faydalanarak yarattı.

Modern keman yayının mucidi G. Tartini rüyasında «Şeytana esir olduğunu» görmüştü. Gene bu rüyada Tartini Şeytan ile alay etmek üzere ona bir keman vermişti. Fakat ne görse beğenirsiniz: «Şeytan benim en derin hayallerle bile yaratmayacağı kadar güzel, son derece güzel bir sonat çalıyordu. Tartini uyanınca bu müzikten hatırladığı kadarını yazarak «Şeytan sonati» ni meydana getirdi. Tartini bu rüya hikâyesini 1766 da astronom Joseph Lalande'a anlatmıştır.

Bestelerinin bir kısmını rüyalarında gören diğer kompozitörler Beethoven, Mozart, Schumann ve Saint - Saëns'dir.

Robert Lois Stevenson küçükten beri bir hikâyenin tamamını rüyasında görebiliyordu; hattâ daha sonraki geceler aynı hikâye gene rüyasına giriyor, fakat her defasında başka şekilde sonuçlanıyordu. Hikâyeleri için gerekli entrika'ları da rüyasında görecektik şekilde kendini yetiştirmekte güçlük çekmedi. Stevenson İki Yüzlü Adam (Dr. Jekyll ve Mr. Hyde) romanı için nasıl entrika bulduğunu şöyle anlatıyor: «Herhangi bir entrika bulmak için iki gün kafa yordum. İkinci gece rüyamda şunu gördüm: bir suç için takip edilmekte olan Hyde önce kendisini değiştiren tozu yutuyor ve sonra kendisini takip edenlerin gözleri önünde ve bu defa toz olmaksızın bir şahsiyetten öbürüne geçiyordu. Bundan sonrasını uyanırken yazdım. Rüya bana esaslı bir fikir vermişti: önceleri ilaçla meydana gelen şahsiyet değişmesinin sonraları ilaçsız ve kendiliğinden meydana gelişi».

Bilinçli bir çaba olmaksızın:

Şair Coleridge Kubilay Han'la ilgili bir kitabı okumakta iken uykuya dalmıştı. Üç saat kadar iskemlesinde öylece uyudu ve bu sırada rüyasında 200-300 satırlık bir şiir yazdığını gördü. Bu rüyada şiirle ilgili hayaller maddeleşmiş olarak belirmişti. Coleridge uyanır uyanmaz rüyadan hatırladığı satırları yazmaya başladı, bu sırada bir ziyaretçi sebebi ile çalışmalarına bir saat ara vermek zorunda kalmıştı, rüyanın kalan kısmını yazmak istedi, fakat bu bir saatte o satırları unutup gitmişti. İşte Kubilay şiiri böyle meydana geldi.

W. M. Thackeray yırtıcı bir kız hakkında yazdığı bir romana bir türlü isim bulamıyordu, nihayet bu ismi rüyasında buldu: «Geceyarısı yataktan atladım, oda içinde «Boş şeyler Fuarı» diye bağıra bağıra üç kere dolaşım».

Büyük İsveç piyes yazarı J. A. Stringberg şöyle derdi: «Ben rüyalara inanırım, çünkü beynim uykuda olduğum zaman en iyi çalışıyor».

Voltaire La Henriade adlı eserinin bir kısmını rüyasında görmüştü. Eserlerinin bir kısmını rüyalarında görmüş diğer yazarlar şunlardır: Dante, Goethe, J. Massfield, Cocteau, Charlotte Bronte, Edgar Allen Poe, Baudelaire, W. Blake, W. Cowper, Heinrich Heine, Shelley, Tolstoy.

Ressam Paul Klee eserleri için herhalde rüyalarından faydalanıyordu, çünkü «bir ressamın yalnız eşyaların değil, kendi rüyalarının da tablosunu yapmağa hakkı olduğuna» inanıyordu.

Sanatta yaratıcılığın bütün örnekleri bir rüyanın tamamını veya bir kısmının yaratılan bir eserde harfi harfine kullanıldığını göstermektedir. Güzel sanatlarda—şiir, roman, tiyatro, müzik, resim gibi—eserlerinin hiç olmazsa bir kısmını rüyalarında görmeyenlerden fazla bir şey beklenmemelidir.

Çivi yazısını sökenler:

Rüyalar yalnız yaratıcı sanat çalışmalarının malzemesi olarak kalmıyorlar. Birçok vak'alarda bilimsel problem'ler de rüyada çözülmüştür. Birkaç misal verelim.

Meşhur arkeolog H. V. Hilprecht bir Babil'linin yüzüklerine ait olduğu sanılan iki akik parçası üzerindeki çivi yazısını bir türlü sökemiyordu. Geceyarısından sonra yorgun argın uykuya daldı, bir rüya gördü: İnce uzun bir Nippur rahibi beni mabedin hazine odasına götürdü ve

şöyle dedi : «22. ve 26. sayfalarda ayrı ayrı neşrettiğin o iki akik parçası aynı asıldandır, bunların yüzükle ilgisi yoktur. Kral Krigalzu (M.Ö. 1300) Bel mabedine üstüne adak yazılmış, silindirik şeklinde bir akik taşı göndermişti. Tam o sırada biz rahipler bir emir aldık : Tanrı Ninib'in heykeli için bir çift akik küpe yapmamız gerekiyordu. Büyük bir korku içine düştük, çünkü elimizde akik yoktu. Emri yerine getirmek için akik silindiri üçe bölmekten başka çaremiz yoktu; böylece üç halka elde ettik; bunların herbiri adak için yazılan yazının bir kısmını ihtiva ediyordu. İlk iki halkadan tanrı heykeline küpe yaptık, işte seni bu kadar uğraştıran o iki halka küpelere aittir. Onları yanına koyarsan doğru söylediğimi anlarsın. Kazıların arasında üçüncü halkayı bulamadın, onu hiçbir zaman bulamayacaksın. «Rahip bunları söyledikten sonra kayboldu. Uyanmışım». Pilprecht bu söylenenlerin doğru olduğunu ispatladı; bu iki halka bugün İstanbul Eski Eserler müzesindedir.

Sinirlerin çalışmasında kimyasal maddelerin önemini ispat ettiği için Nobel ödülü alan Otto Loewi'ye gelelim. Loewi 1903 varsayımı ile iki sene önce bir başka tik ve parasempatik sinirlerin uyarılması sonucunda bu sinirlerin uçlarında kimyasal maddeler serbest hale geçmekte ve bu maddeler sinirsel uyarıyı sinirin girdiği

organa aktarmaktadır. Fakat bunu ispat edecek bir metod bulamıyordu. 1920 senesi paskalya gecesi bir rüya gördü, rüyada 1903 varsayımı ile iki sene önce bir başka fikri ispat için kullandığı yeni bir metod birden biraraya gelmişti. Uyanıp bazı notlar yazdı ve tekrar uykuya daldı.

Sabah kalkınca gece yazdığını okuyamadı, rüyayı da unutmuştu. Ertesi gece aynı rüyayı gördü. Bu defa laboratuvar'a gidip rüyasında gördüğü deneyi yaptı. Loewi iki kurbaga kalbi aldı, bunlardan biri sinirleri ile beraberdi, diğerinin sinirleri çıkartılmıştı. Sinirli kalbin yavaşlatıcı siniri'ni (Vagus) uyardı, kalp yavaş atmaya başladı. Bu kalbin içinde bulunduğu tuzlu suyu sinirsiz kalbe uyguladı, sinirsiz kalp sanki kendi yavaşlatıcı siniri uyarılmış gibi yavaşladı. Loewi deneyi başka şekilde tekrarladı, bu defa da birinci kalbin hızlandırıcı (Accelerator) sinirini uyardı, bu kalbin içinde bulunduğu sıvıyı ikinci kalbe aktardı, ikinci kalp de hızlandı. Bunlardan şu sonuca vardı : «Sinirler kalbe doğrudan doğruya (direk) etki yapmıyor, fakat uyarılınca uçlarından özel kimyasal maddeler çıkıyor; sinirleri uyarılan kalbin atımlarını değiştirmesi bu olaya bağlıdır».

Bilimsel problemlerin çözümü :

Birçok yaratıcı rüyalarda görülen bir şey ile şahsın üzerinde çalıştığı bir problem arasındaki benzeyişten çözüme varılmıştır (sembolik veya analogic çözüm).

Yukarıda bahsedilen Niels Bohr'un rüyası bu cinstendir.

Büyük kimyacı Kekule de böyle bir rüya gördü.

Şöyle yazıyor : «İskemlemi ateşe doğru çevirip uyuklamaya başladım. Gene atomlar gözlerimin önünde zıplayıp duruyordu. Küçük atomlar mütevazı bir tavırla arka plâna çekilmişlerdi. Çeşitli şekillerde ve daha büyük oluşumlar da görüyordum; yılan benzer hareketlerle eğilip bükülen uzun zincirler vardı. Fakat bakınız, bu ne ola ki ? Yılanlardan biri kendi kuyruğunu ağzına aldı ve bu halka alay edercesine gözlerimin önünde döndü. Yıldırım hızıyla uyandım». Rüyasında gördüğü kuyruğunu ağzına almış yılan sayesinde Kekule benzen'in halka şeklindeki (ge-

Modern keman yayının mucidi olan Giuseppe Tartini rüyasında Şeytan'ı esir aldığını görmüştü. Bu rüyada Şeytan'ın çaldığı parça Tartini'nin «Şeytan Sonatı»na esas oldu.

Elias Howe bir kâbusta etrafının vahşilerle sarıldığını gördü. Mızrakların uçlarındaki delikler dikiş makinesi iğnesini keşfetmesi için bir ipucu oldu.

nellikle bir altıgen olarak gösterilir) formülünü keşfetti ve organik kimyada moleküler yapının önemini gösteren «kapalı-zincir» veya «halka» teori'sini yarattı.

Korkulu rüyalar da işe yarıyor :

Elias Howe yıllardır dikiş makinesi iğnesini keşfetmek için çalışıyordu. İlk yaptığı iğnelerde delik iğnenin ortasında idi ve bunlar işe yaramıyordu. Beyni gece, gündüz hattâ uykuda bu keşifle meşguldu. Bir gece rüyasında vahşi kabilelere esir düştüğünü gördü, «Elias Howe» diye kükredi kabile reisi, «sana bu makineyi derhal bitirmeni emrediyorum, yoksa öleceksin». Elias'ın dizlerinin bağı çözüldü, elleri titremeye başladı ve yüzünden soğuk bir ter boşandı. Düşünüyor, taşınıyor, makinenin bu parçasındaki eksikliği bir türlü gideremiyordu. Bütün bunlar ona o kadar gerçek gibi gözükiyordu ki avazı çıktığı kadar bağırdı uykusunda. Bayalar sürünmüş, esmer tenli cengâverler etrafını sardılar ve onu ölüm meydanına doğru götürmeye başladılar. Birden birşey farketti : muhafızların mızraklarının ucunda göz şeklinde delikler vardı, nihayet işin sırrını çözmüştü : ona lâzım olan deliği ucunda olan bir iğneydi. Uyanıp yataktan atladığı gici ucu delikli mızrakların minik bir modelini yapmağa koyuldu; bu iğne başarı ile sonuçlandı.

Bu yaratıcı rüyalardan ne sonuçlara varabiliriz ? Loewi ve diğerlerinin rüyaları gösteriyor ki gerçekleştirilmeyen yaratıcı rüyalar tekrarlayan cinsten rüyalardır; şahıs onları unutsa da, aldırış etmese de onlar birgün geri gelirler. Fakat Tartini ve Coleridge'in rüyalarında gördüğümüz gibi yaratıcı rüyaların bir kısmı kaybolabilir.

Şurası da bellidir ki yaratıcı rüyaların bir kısmı korkulu rüyalardır. Howe'un rüyası yaratıcı kâbusa bir misaldir. Şair Baudelaire'in yaratıcı rüyalarından bazıları da kâbus tabiatında idi.

Yaratıcı düşüncenin dört safhası :

Graham Wallas Düşünme Sanatı adlı kitabında yaratıcı düşünmenin dört safhasını tarif eder : 1) Hazırlık : insan bir

problem üzerinde yoğun çalışma halinde- dir. 2) Kuluçka devri : (Enkübyasyon) problemi bir yana bırakıp başka işlerle uğraşır. 3) Aydınlanma : birden problemi nasıl çözeceğini keşfeder. 4) Doğrulama (veya gözden geçirme) : çözümün ayrıntıları ile uğraşır.

Uyku fikirlerin kuluçka devridir :

Bir problem üzerinde çok fazla çalıştıktan, yani hazırlık safhasını tamamladıktan sonra uykuya dalan birinde uykulu kuluçka devri olur; çünkü uykulu sırasında şahıs uğraştığı problemi geçici olarak bir yana koymuş gibidir. Çalışmalarına uykudan hayli önce son veren birinde ise uykulu sadece başlamış olan kuluçka devrini devam ettirir. İnsanın uyanırken giriştiği diğer işler problemi çözmek için gerekli bir eleman ihtiva edebilir veya probleme bir benzerlik gösterebilir. Kuluçka devrinde uyanık olan bir insan bir yana koyduğu problem üzerinde zaman zaman çalışmaya meyleder. Aynı şekilde uykulu kuluçka devri olduğu zaman kişinin problem üzerindeki çalışmaları rüyalarında devam eder. Rüyaların bir kısmı insanları istedikleri şeylere kavuşturucu karakterdedir, o halde üzerinde çalıştığı problemi çözmeyi çok isteyen bir insanın bu isteğine rüyada kavuşmasına şaşmamak gerekir.

SCIENCE DIGEST'ten
Çeviren : Dr. SELÇUK ALSAN